

تحلیلی منظورشناختی بر ترجمه‌های فارسی و کردی گفتمان‌نمای قرآنی «و»

در پیکره‌های موازی^۱

علی همتی^۲ و علی‌محمد محمدی^۳

چکیده

مبانی اساسی مدیریت گفتمان را استفاده از گفتمان‌نماها در فرآیند تعاملات انسانی تشکیل می‌دهد. مقاله حاضر ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی پرکاربردترین و پیچیده‌ترین گفتمان‌نمای قرآنی «و» را بررسی نمود. مبانی این پژوهش توصیفی و کیفی را نظریه‌های انسجام و معادل‌های ترجمه تشکیل دادند. پیکره مورد مطالعه شش جزء قرآن کریم و ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی آنها بود که ۲۰ درصد کل قرآن کریم را دربر می‌گرفت که به صورت تصادفی انتخاب شدند. تحلیل داده‌های موازی فارسی و کردی نشان داد که در ترجمه این گفتمان‌نمای قرآنی ۸۶ نوع و ترکیب مختلف گفتمان‌نما در قالب گفتمان‌نماهای چهارگانه تقابلی، تفصیلی، استنباطی، و توالی برای ایجاد روابط منطقی و منظورشناختی بین واحدهای گفتمان به کار رفته است. یافته‌ها نشان داد که ترجمه این گفتمان‌نما در هر دو زبان فارسی و کردی به صورت تحت‌اللفظی انجام نشده است بلکه بر اساس خلاقیت زبانی، منظورشناختی، گفتمان-محور، و فرهنگ-مدار صورت گرفته است. این فرآیند خلاق و آفرینش گفتمان با استفاده از رویکردهای نظری مختلف در تحلیل گفتمان و غنی‌سازی منظورشناختی عناصر زبانی و فرازبانی بین گفتمان‌ها، زبان‌ها و فرهنگ‌ها تحقق یافته است که در آموزش ترجمه، برنامه‌ریزی آموزشی، و تهیه مطالب درسی، باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند.

واژه‌های راهنما: قرآن، گفتمان‌نمای «و»، مدیریت گفتمان

۱. این مقاله در تاریخ ۱۴۰۲/۰۲/۰۱ دریافت شد و در تاریخ ۱۴۰۲/۰۴/۱۲ به تصویب رسید.

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران؛ پست الکترونیک:

a.hemmati@cfu.ac.ir

۳. استادیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشکده ادبیات و زبانها، دانشگاه اراک، اراک، ایران؛ پست الکترونیک:

a-mohammadi@araku.ac.ir

۱. مقدمه

هدف محققان در این مطالعه تحلیل رویکردهای منظورشناختی دو مترجم قرآن به زبان‌های فارسی و کردی سورانی در ترجمهٔ پرکاربردترین و مبهم‌ترین گفتمان‌نمای قرآنی «و» بر اساس نظریهٔ معادل‌ها در ترجمه بوده است (کارتونی و زوفری، ۲۰۱۳). هدف نویسنده، گوینده، و مخاطب از استفاده از گفتمان‌نماها مدیریت گفتمان در فرایند تعاملات انسانی می‌باشد (شفرین، ۲۰۰۱؛ فریزر، ۲۰۰۹). از آنجا که مترجم با رویکردی منظورشناختی درگیر فرایندهای خلاق رمزگشایی و رمزگذاری اطلاعات در زبان‌های مبدأ و مقصد می‌شود، پردازش طبیعی زبان فرایندی عادی در آفرینش گفتمانی سلیس، روان، و قابل فهم در ترجمه است (چسترمن، ۲۰۱۶). همچنین، مطالعات در گسترهٔ پیکره‌های موازی مبتنی بر تحلیل روش‌های آفرینش روابط منسجم میان زبان‌ها، فرهنگ‌ها و گفتمان‌ها می‌باشد. بنابراین یافته‌های مطالعات در گسترهٔ پیکره‌های موازی در خدمت گسترش نظریه‌ها و الگوهای جدید برای مطالعات در حوزه جهانی‌های زبانی، فرهنگی، و اجتماعی خواهد بود (زوفری، ۲۰۱۷). محققان به دنبال یافتن پاسخ سوالات ذیل در این پژوهش بوده‌اند: ۱. مترجم از کدام گروه گفتمان‌نماهای فارسی در ترجمهٔ این گفتمان‌نما به زبان فارسی استفاده کرده‌است؟ ۲. مترجم از کدام گروه گفتمان‌نماهای کردی در ترجمهٔ این گفتمان‌نما به زبان کردی سورانی استفاده کرده‌است؟ ۳. چه نوع تغییرات، انطباقات، و نوآوری‌هایی در ترجمهٔ این گفتمان‌نما به زبان‌های فارسی و کردی سورانی صورت گرفته‌است؟ ۴. مبانی نظری این تغییرات، انطباقات، و نوآوری‌ها در ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی کدامند؟ فرضیات و نظرات مختلفی درباره تغییر و حذف گفتمان‌نماها در ترجمه توسط محققان ارائه شده است (فرکو، ۲۰۱۴؛ زوفری، ۲۰۱۷).

۲. تاریخچه

مطالعات گوناگونی ترجمهٔ قرآن را از جنبه‌های مختلف بررسی کرده‌اند. محمدی و ولوی (۲۰۱۸) ترجمهٔ کنایات قرآن را تحلیل کردند و دریافتند که برخی از مترجمان قدیمی به ترجمهٔ تحت‌اللفظی آن‌ها پرداخته‌اند و بعضی‌ها هم به معانی ضمنی و غیرمستقیم کنایات موجود در قرآن توجه کرده بودند و آن‌ها را محتوا-محور ترجمه نموده‌اند. یزدانی و غم‌خواه (۲۰۱۵) به بررسی

ابعاد تصریح در ترجمه انگلیسی قرآن پرداختند. بررسی داده‌ها در این پژوهش نشان داد که واضح‌ترین ابعاد تصریح مربوط به تغییرات انسجامی در گستره لغات بود و ارجاعات لغوی قرآن به شکلی صریح در ترجمه مترجم بیان شده بود. افروز و ملانظر (۲۰۱۷) ترجمه اصطلاحات قرآنی به زبان انگلیسی را بررسی کردند و راهبردهای ذیل را کشف نمودند: حفظ، جایگزینی، مترادف، تکرار، توضیح، آفرینش و حذف.

همچنین از بعد تحلیل روش ترجمه، منافی اناری و مصطفایی (۲۰۱۷) به مقایسه ترجمه‌های منظوم، نثری و توضیحی قرآن پرداختند. نتیجه این مطالعه نشان داد که در مقایسه با ترجمه‌های نثری و توضیحی، ترجمه منظوم از نظر معنایی و شکلی دارای مشکلات فراوانی بود. ولی از نظر حفظ شکل ترجمه نثری موفق‌ترین ترجمه بود و از نظر حفظ معنا ترجمه توضیحی موفق‌ترین ترجمه می‌باشد. افروز و ملانظر (۲۰۱۸) موضوع شباهت‌ها در دو ترجمه انگلیسی قرآن توسط محمدعلی و شاکر را بررسی نمودند. نتیجه این پژوهش نشان داد که شاکر در بیش از ۸۰ درصد موارد اصطلاحات محمدعلی را اقتباس کرده بود. این محققان شباهت‌های دیگری در سطوح دیگر را نیز کشف نمودند و دریافتند که ترجمه شاکر سرقت ادبی محسوب می‌شود و نمی‌توان آن را ترجمه مستقلی محسوب نمود و در واقع ترجمه محمدعلی توسط شاکر ویرایش شده است.

اریس و هاشمی (۲۰۱۸) رابطه بین رویکردهای ایدئولوژیک مترجم، جنسیت مترجم و ترجمه قرآن کریم را بررسی کردند. هدف این محققان بررسی تأثیر رویکردهای ایدئولوژیک مترجم و جنسیت او بر انتخاب کلمات در ترجمه بود. این پژوهش نشان داد که انتخاب کلمه در ترجمه تحت تأثیر ایدئولوژی و جنسیت مترجم به شکل آگاهانه یا ناآگاهانه بود. همان‌طور که این تاریخچه نشان داد پژوهشی با استفاده از پیکره‌های موازی فارسی و کردی سورانی انجام نشده‌است و محققان حاضر به دنبال پر کردن این خلاء علمی و پژوهشی هستند.

۳. روش پژوهش

این پژوهش با ترکیب روش‌های توصیفی و کیفی تحقیق انجام شده است. پیکره مطالعه از دو بخش تشکیل شده است: متن مبدأ و متن مقصد. جدول شماره ۱ ابعاد و ویژگی‌های این پیکره

را مشخص می‌کند. این پیکره شامل ۶ جزء قرآن است که ۲۰٪ کل قرآن را دربر می‌گیرد و به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند که عبارتند از جزءهای ۱، ۲، ۱۴، ۱۷، ۲۸ و ۲۹. علاوه بر این، ۲۴۷۶ نمونه از گفتمان‌های مختلف در این پیکره مشاهده گردید که شامل ۱۵٪ توزیع فراوانی می‌باشد. افزون بر این، ۱۲۳۶ نمونه از گفتمان‌های تفصیلی «و» در پیکره زبان مبدأ مشاهده شد که پرکارترین گفتمان‌ها در قرآن است (جداول ۲ و ۳). پیکره زبان مقصد یا همان پیکره‌های موازی شامل همان ۶ جزء قرآن بوده و برگرفته از دو ترجمه فارسی و کردی سورانی قرآن با ترجمه فارسی ملکی (۲۰۱۳) و ترجمه کردی ابراهیمی (۱۹۹۷) است. پیکره‌های موازی یا ترجمه‌ها با استفاده از نمونه برداری هدفمند انتخاب شده‌اند یعنی اینکه هر دو مترجم در مقدمه خود اعلام کرده‌اند که ترجمه آنان بر اساس تفسیر/میزان صورت گرفته است.

جدول ۱: توزیع فراوانی جزءها، کلمات، و گفتمان‌ها

ردیف	ابعاد تحلیل	توزیع فراوانی	درصد
۱	جزءها	۶	۲۰٪
۲	کلمات قرآن	۷۷۸۰۷	۱۰۰٪
۳	کلمات در پیکره	۱۶۹۰۶	۲۲٪
۴	گفتمان‌ها در پیکره	۲۴۷۰	۱۵٪

جدول ۲: توزیع فراوانی گفتمان‌ها در پیکره

ردیف	گفتمان‌ها	توزیع فراوانی	درصد
۱	تفصیلی	۱۲۶۲	۵۱٪
۲	استنباطی	۹۵۰	۳۸٪
۳	تقابلی	۱۶۹	۷٪
۴	توالی	۸۹	۴٪

جدول ۳: توزیع فراوانی گفتمان‌نمای «و»

ردیف	گفتمان‌نما	توزیع فراوانی	درصد
۱	و	۱۲۳۶	٪۴۸

مبانی نظری این پژوهش را چشم‌اندازهای نظری در گفتمان‌شناسی—نظریه انسجام و ترجمه‌شناسی—نظریه معادل‌ها در ترجمه تشکیل می‌دهد. در معرفی ابعاد و چهارچوب نظریه انسجام، گلنبرگ (۲۰۱۸) اذعان می‌دارد که اعتبار و ارزش یک ایده بر اساس ارتباط و انطباق آن با ایده‌های قبلی در گفتمان تعیین می‌گردد. همچنین، انسجام شاخصه‌ای از گفتمان است که مبانی آن را روابط معنایی میان جملات در بافت واحدهای گفتمان را تشکیل می‌دهد (دایک و کینتش، ۱۹۸۳). بر اساس نظریه معادل‌ها در ترجمه، با تحلیل روش‌ها و راهبردهای حل مسئله مترجمان حرفه‌ای می‌توان به معرفی الگوها و جهانی‌های ترجمه اقدام نمود (کارتونی و زوفری، ۲۰۱۳). اعتبار یافته‌های این تحقیق با بهره‌وری از نظرات دو محقق دانشگاهی دیگر در ارزیابی معادل‌های انتخابی مترجمان به زبان‌های فارسی و کردی در مثال‌ها اثبات گردید. توافق کاملی بین محققان و ارزیاب‌ها از یک طرف و بین خود ارزیاب‌ها به نمایش گذاشته شد.

۴. یافته‌ها

مطابق جداول ۴ الی ۷، ۸۶ نوع مختلف از گفتمان‌نماها و ترکیبات آن‌ها در ترجمه گفتمان‌نمای «و» به زبان‌های فارسی و کردی در فرآیند ترجمه استفاده شده است. این گفتمان‌نماها شامل چهار گروه از گفتمان‌نماهای تقابلی، تفصیلی، استنباطی، و توالی می‌باشد (سوال‌های ۱ و ۲). این بدان معناست که ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و» در هر دو زبان به صورت تحت‌اللفظی ترجمه نشده است و خلاقیت زبان‌شناختی، منظورشناختی، و گفتمان‌شناختی مترجمان قرآن را نشان می‌دهد (سوال ۳).

۴-۱. گفتمان‌نماهای تقابلی

در مجموع، این مترجمان ۲۴ گفتمان‌نمای تقابلی مختلف فارسی و کردی سورانی با

ترکیبات گوناگون در ترجمه گفتمان‌نمای «و» استفاده کرده‌اند. در ترجمه فارسی از ۱۵ گفتمان‌نما و ترکیب مختلف آن‌ها استفاده شده است و در ترجمه کردی سورانی از ۹ گفتمان‌نما و ترکیب آن‌ها بهره‌برده شده است. (جدول ۴).

جدول ۴: گفتمان‌نماهای تقابلی فارسی و کردی سورانی

ردیف/مترجم	آیه و ترجمه آن	معادل	سوره
۱	وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ		بقره، ۸
ابراهیمی	له‌حالیکدا که نه‌وان پروادار نین.	در حالی که	
ملکی	در حالی که اصلاً باور ندارند.	در حالی که	
۲	وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ		بقره، ۲۲
ابراهیمی	له‌حالیکدا که (نه‌وانه) نه‌زانن	در حالی که	
۳	وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ		بقره، ۸۵
ملکی	در صورتی که از اولش هم آواره کردنشان بر شما حرام بود.	در صورتی که	
۴	وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ		بقره، ۹۱
ابراهیمی	که‌چی نه‌وه (قورئان) هه‌فه (و له لایهن خواوه‌یه) نه‌وه (ته‌ورات) نه‌سه‌لمینتی	باوجود این که	
۵	وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ		منافقون، ۷
ملکی	حال آنکه گنجینه‌های آسمانها و زمین مال خداست	حال آنکه	
۶	وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمَيِّتُكُمْ		بقره، ۲۸
ابراهیمی	که‌چی نیوه له‌شیکی بی‌گیان بوون	در عین حال	
۷	وَإِخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ		حجر، ۸۸
ملکی	در عین حال مومنان را زیر پر و بالت بگیر	در عین حال	
۸	وَأَنْتُمْ تَبْصُرُونَ		انبیا، ۳
ملکی	با این که چشم دارید و میبینید	با این که	
ابراهیمی	له‌حالیکدا به‌چاوی خوتان زه‌ق دمیبینن	در حالی که	
۹	وَقُولُوا أَنْظِرْنَا		بقره، ۱۰۴
ملکی	و به جایش بگوئید انظرنا	و به جایش	
ابراهیمی	به‌لکوو بلّین: (انظرنا- ته‌ماشامان بکه)	بلکه	
۱۰	وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً		بقره ۱۴۳
ابراهیمی	هه‌رچه‌ند کاریکی سه‌خت بوو؛	هر چند	
۱۱	وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ		بقره، ۱۰۲

ملکی	هر چند که بی اجازه خدا نمی‌توانستند با جادو به کسی ضربه بزنند	هر چند که
۱۲	وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ	بقره، ۲۱۶
ابراهیمی	به‌لام چاک و خیر بی‌بوتان،	اما
۱۳	وَهُمْ يَلْعَبُونَ	انبیا، ۲
ملکی	اما آن را به شوخی می‌گیرند و دلشان متوجه دنیا است	اما
۱۴	وَنَسُوهُ	مجادله، ۶
ملکی	ولی خودشان فراموش کردند	ولی
۱۵	وَمَا هُمْ بِسُكَّارٍ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ	حج، ۲
ابراهیمی	که‌چی مه‌ست نین به‌لام نازاری خوا سه‌خته	درحالی که
۱۶	وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ	مجادله، ۵
ملکی	بله با وجود فرستادن آیه‌هایی به این روشنی	بله با وجود
۱۷	وَأَسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ	بقره، ۱۰۴
۱۸	این توصیه را جدی بگیرید وگرنه سرکشان از این دستور عذابی زجرآور دارند	وگرنه
۱۹	وَلِكُلِّ وُجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيًا	بقره، ۱۴۸
ملکی	هر گروهی به هر حال قبله‌ای دارد که به طرف آن رو می‌کند.	به هر حال

مطابق جدول ۴، گفتمان‌نماهای تقابلی استفاده شده در ترجمه‌های فارسی و کردی از نظر نقش منظورشناختی به چهار گروه تقسیم می‌شوند: الف) تهدید: وگرنه (ردیف ۱۸)، به هر حال (ردیف ۱۹)، ب) تضاد: بله با وجود (ردیف ۱۶)، در حالی که (ردیف‌های ۱، ۲)، در صورتی که (ردیف ۳)، اگرچه (ردیف ۱۰)، با این که (ردیف ۸)، حال آن که (ردیف ۵)، اما (ردیف ۱۲)، ج) گزارش: اما (ردیف ۱۳)، ولی (ردیف ۱۴)، هرچند که (ردیف ۱۱)، در عین حال (ردیف ۶)، با وجود این که (ردیف ۴)، د) دستور: بلکه، به جایش (ردیف ۹)، در عین حال (ردیف ۷)، در حالی که (ردیف‌های ۱ و ۲).

۴-۲. گفتمان‌نماهای تفصیلی

در بررسی ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی گفتمان‌نمای قرآنی «و» مشخص گردید که این مترجمان از ۲۵ گفتمان‌نمای تفصیلی مختلف با ترکیبات مختلف استفاده کرده‌اند (جدول ۵): در ترجمه به زبان فارسی از ۱۹ نمونه و در ترجمه به زبان کردی سورانی از ۱۰ مورد.

جدول ۵: گفتمان‌نماهای تفصیلی فارسی و کردی سورانی

ردیف/مترجم	آیه و ترجمه آن	معادل	سوره
۱	... وَ مَا كَانُوا مُهْتَدِينَ		بقره، ۱۶
ملکی	و کسی هم دستشان را نمی‌گیرد.	و	
ابراهیمی	و ریگای راستیشیان به‌دی نه‌کرد	و	
۲	وَ قَوْمُ إِبْرَاهِيمَ		حج، ۴۳
ملکی	همین طور هم قوم ابراهیم	همین طور هم	
ابراهیمی	هه‌روه‌ها هوزی ئیبراهیم	همین‌طور/ همچنین	
۳	وَ أَصْحَابُ مَدْيَنَ وَ كَذَّبَ مُوسَى...		
ملکی	و نیز اهل مدین و موسی هم.	و نیز ... و ... هم	حج، ۴۴
ابراهیمی	پارانی مهدیه‌ن و مووساش له لایه‌ن به درۆ خستراره	هم	
۴	وَ مَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ		تحریم، ۱۲
ملکی	و نیز مریم دختر عمران را مثال می‌زند	و نیز	
ابراهیمی	به مریم کچی عیمران میسالی هیناوه‌ته‌ره که شهر می‌خوی	با...به عنوان مثال	
۵	وَ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ نَافِلَةً		انبیا، ۷۲
ملکی	پسری هم به نام اسحاق به ابراهیم بخشیدیم و علاوه بر آن نوه‌ای به نام یعقوب،	و علاوه بر آن	
ابراهیمی	ئیسحاقمان پی دا و یه‌عقوب یشمان به زیاده‌به‌ش	و ... بعلاوه	
۶	حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى		بقره، ۲۳۸
ملکی	کاملاً مراقب نمازها به‌ویژه نماز ظهر باشید.	به‌ویژه	
ابراهیمی	بو ئه‌نجام دانی هه‌موو نوێژمه‌کان (به تاییه‌ت) نوێژی ناوهر است	خصوصاً	
۷	وَ جَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ		حجر، ۶۷
ملکی	از آن طرف مردان آمدند	از آن طرف	
ابراهیمی	له لایئ ترموه (خه‌لکی شار زانیان که لووت میوانی هه‌یه)	از طرفی دیگر	
۸	وَ مَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ		قلم، ۵۲
ابراهیمی	که هه‌ر بیرمهره‌یه‌کیشه بو	که	
۹	وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَ هُوَ يَدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ		صف، ۷

ملکی	چه کسانی ستمکارتر از آنهایی‌اند که به دین اسلام دعوت می‌شوند ولی به خدا نسبت دروغ می‌دهند	که	
۱۰	و هُدًى وَبُشْرًى لِّلْمُسْلِمِينَ		نحل، ۱۰۲
ابراهیمی	و هه‌روا رینوینی و مزگینییه بو موسلمانان	و همچنین	
۱۱	وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ		منافقون، ۸
ابراهیمی	له‌وی و دهرئنین، ریز و دهسه‌لانیس هه‌ر بو خوا و بو پیغمبری نه‌ی	همچنین	
۱۲	... وَ يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ		بقره، ۲۷
ملکی	... همچنین رابطه‌هایی را قطع می‌کنند که خدا دستور داده	همچنین	
۱۳	و وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ		انبیا، ۷۲
ملکی	پسری هم به نام اسحاق بخشیدیم	هم	
۱۴	وَ ظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ		قیامت، ۲۸
ابراهیمی	لنشی پروونه و مخت	هم	
۱۵	وَ إِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ		انبیا، ۸۵
ملکی	در ضمن اسماعیل و ادريس و ذوالکفل هم	در ضمن... هم	
۱۶	... وَ بَدَأَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا		ممتحنه، ۴
ملکی	... دیگر بین ما و شما تا ابد دشمنی و کینه افتاد.	دیگر	
۱۷	... وَ تَرَى النَّاسَ سُكَارَى ...		حج، ۲
ملکی	... اصلاً خیال میکنی که عقل از سر مردم پریده،	اصلاً	
۱۸	... وَ ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ		بقره، ۵۷
ملکی	تازه ابرها را سایه سرتان کردیم	تازه	
۱۹	... وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ		قلم، ۷
ملکی	... یا در راه درست قرار دارند.	یا	
۲۰	... وَ لَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ		بقره، ۲۲۲
ملکی	... یعنی با آن‌ها نزدیکی نکنید تا پاک شوند.	یعنی	
۲۱	وَ نَبِئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ		حجر، ۵۱
ملکی	برای جا افتادن مطلب داستان فرشتگانی را بازگو کن که مهمان ابراهیم شدند	برای جا افتادن مطلب	
۲۲	... وَ سَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا.		انسان، ۲۱
ملکی	... برتر از همه خدا شرابی بسیار پاکیزه به آنان می‌نوشاند.	برتر از همه	

بررسی ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی گفتمان‌نمای قرآنی «و» نشان می‌دهد (جدول ۵) که گفتمان‌نماهای تفصیلی استفاده شده در دو ترجمه فارسی و کردی از نظر منظورشناختی به دو گروه تقسیم می‌شوند: الف) گفتمان‌نماهای توصیفی: به ویژه، خصوصاً (ردیف ۶)، از آن طرف، از طرفی دیگر (ردیف ۷)، که (ردیف‌های ۸، ۹)، در ضمن (ردیف ۱۵)، دیگر (ردیف ۱۶)، اصلاً (ردیف ۱۷)، تازه (ردیف ۱۸)، یا (ردیف ۱۹)، یعنی (ردیف ۲۰)، برای جا افتادن مطلب (ردیف ۲۱)، برتر از همه (ردیف ۲۲)، به عنوان مثال (۴)، ب) گفتمان‌نماهای افزایشی: و (ردیف ۱)، همچنین (ردیف ۲)، نیز ... هم (ردیف ۳)، و علاوه بر آن (ردیف ۵)، و همچنین (ردیف ۱۰)، همچنین (ردیف‌های ۱۱، ۱۲)، هم (ردیف‌های ۱۳، ۱۴ و ۱۵)، در ضمن (۱۵).

۳-۴. گفتمان‌نماهای استنباطی

بررسی ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی گفتمان‌نمای قرآنی «و» نشان داد که این مترجمان از ۲۴ نوع گفتمان‌نمای استنباطی مختلف و ترکیبات آن‌ها استفاده نموده‌اند (جدول ۶): در ترجمه فارسی از ۱۴ گفتمان‌نما و در ترجمه کردی از ۱۰ گفتمان‌نما.

جدول ۶: گفتمان‌نماهای استنباطی فارسی و کردی سورانی

ردیف/مترجم	آیه و ترجمه آن	معادل	سوره
۱	...وَمَا هُمْ بِسَّكَارَى		حج، ۲
ابراهیمی	...که‌چی مه‌ست نین،	در واقع، اتفاقاً	
۲	...وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ		نحل، ۱۱۸
ملکی	در واقع ما به آنها بد نکردیم	در واقع	
۳	...وَلَا تَقْرُبُوهُمْ حَتَّى يَطْهَرْنَ		بقره، ۲۲۲
ابراهیمی	...جا له‌بهر نه‌وه له کاتی (بی نوژی) دا له ژنان دووری بکهن و	و به همین دلیل	
۴	...وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ		بقره، ۷
ملکی	...برای همین هم عذاب بی اندازه در انتظارشان است	برای همین هم	
۵	يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ		بقره، ۹

ابراهیمی	نمیانهای خوا و بروداران فریو بدن، به لام بنیجگه له خویان (کهمسی) تر فریو نادن،	در واقع	
۶	وَ اتَّخَذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ	بقره، ۱۲۵	
ملکی	پس از مقام ابراهیم جایگاهی برگزینید	پس	
ابراهیمی	،(بؤ نهم بیرمهریه فرمانمان دا) جئی نیبراهیم بکهنه نوئزگهی خوتان	حال که اینچنین است	
۷	وَّ يَسْطُورُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتُهُمْ بِالسُّوءِ...	ممتحنه، ۲	
ملکی	آنان در این صورت دست و زبانشان را به بدی به سوی شما می گشایند	در این صورت	
۸	وَّ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	بقره، ۲۴۷	
ملکی	چون که خدا روزی گستر داناست.	چون که	
۹	وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ	بقره، ۹۲	
ملکی	واقعاً که بد کردید.	واقعاً	
ابراهیمی	و بهم کاره ناحقیتان له خوتان کرد	و با این کارتان	
۱۰	وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ	بقره، ۲۰۴	
ملکی	اتفاقاً آنها دشمن سرسخت اسلام اند.	اتفاقاً	
۱۱	وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ	بقره، ۱۹	
ابراهیمی	(به لام نهی بزائین) خوا دهموری لهم خوانه ناسانه داوه.	اما باید بدانیم	
۱۲	وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ	نحل، ۱۰۵	
ابراهیمی	لهم استیشدا همر نهوان دروزنن	در حقیقت، به راستی	
۱۳	وَإِنَّا لَصَادِقُونَ	حجر، ۶۴	
ابراهیمی	بهر استی نیمه راست بیژین	به راستی	
۱۴	وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ	تغابن، ۵	
ابراهیمی	همر بؤ نهوانیه عزابی دهر داوی	فقط	
۱۵	وَاللَّهُ يَقْضِي	بقره، ۲۴۵	
ملکی	فقط خدا روزی بندگان را کم می کند	فقط	
۱۶	وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ	بقره، ۴	
ابراهیمی	که بؤ نهو خوانه ناسانه	بدانید	

۱۷	وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ		انبیا، ۴
ملکی	زیرا او شنوای داناست	زیرا	
۱۸	وَ كُنَّا بِهِ عَالِمِينَ		انبیا، ۵۱
ملکی	چون ما از شایستگی‌هایش با خبر بودیم	چون	
۱۹	وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ		حج، ۴۱
ملکی	چرا که فرجام امور از آن خداست	چرا که	
۲۰	وَعَلَّمَائِهِ صَنَعَةَ لَبُوسٍ		انبیا، ۸۰
ملکی	به خاطر شما فوت و فن زره سازی را به داوود یاد دادیم	به خاطر	
۲۱	وَمَنْ يَرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ		حج، ۲۵
ملکی	کلاً آن عذاب سزای آنهایی است که با انحراف از حقیقت می خواهند در این سرزمین ظالمانه دست به چنین کارهایی بزنند	کلاً	
۲۲	وَهُمْ يَذْكُرُ الرَّحْمَنَ هُمْ كَافِرُونَ		انبیا، ۳۶
ملکی	خب طبیعی است به خدای رحمان که ایمان و اعتقادی ندارند	خب	

مطابق جدول ۶، از دو گروه گفتمان‌نماهای استنباطی فارسی و کردی سورانی در ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و» استفاده شده است: الف) گفتمان‌نماهای استدلالی: در واقع، واقعاً (ردیف‌های ۱، ۲، ۵ و ۹)، و به همین دلیل، برای همین (ردیف‌های ۳، ۴)، چون که، چرا که (ردیف‌های ۸ و ۱۹)، و با این کارتان (ردیف ۹)، اتفاقاً (ردیف ۱۰)، اما باید بدانیم (ردیف ۱۱)، درحقیقت و به-راستی (ردیف‌های ۱۲، ۱۳) فقط (ردیف‌های ۱۴، ۱۵)، بدانید (ردیف ۱۶) زیرا، چون، به‌خاطر (ردیف‌های ۱۷، ۱۸ و ۲۰)، ب) گفتمان‌نماهای استنتاجی: پس، حال که چنین است (ردیف ۶) در این صورت (ردیف ۷)، کلاً (ردیف ۲۱)، خب (ردیف ۲۲)،

۴-۴. گفتمان‌نماهای توالی

مطابق جدول ۷، بررسی ترجمه‌های فارسی و کردی سورانی گفتمان‌نمای قرآنی «و» نشان داد که این مترجمان از ۱۲ گفتمان‌نمای فارسی و کردی استفاده کرده‌اند که کمترین توزیع فراوانی را به خود اختصاص داده است: در زبان فارسی از ۷ نوع گفتمان‌نمای توالی و در زبان کردی از ۵ نوع گفتمان‌نمای توالی.

جدول ۷: گفتمان‌نماهای توالی فارسی و کردی سورانی در ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و»

ردیف/مترجم	آیه و ترجمه آن	معادل	سوره
۱	وَبَدَأَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا		ممتحنه ۴
ابراهیمی	و له نیوان نئیمه و نیوهدا بو	از این به بعد	
۲	و دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ		انبیا، ۷۸
ملکی	حالا بشنو از داوود و سلیمان	حالا	
۳	و هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ		بقره، ۸۵
ابراهیمی	(له سه ره تاوه) له سمرتان نار هوا بوو،	از همان اول	
۴	وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ		انبیا، ۳۵
ملکی	و آخر کار هم فقط به سوی ما برتان می گرداند.	و آخر کار هم	
ابراهیمی	و سه ره نجام ده گهر پینه وه بو لای نئیمه	عاقبت، سرانجام	
۵	وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ		حج، ۲۹
ملکی	تا اینکه دست آخر دور خانه تاریخی کعبه طواف کنند	تا اینکه دست آخر	
۶	وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا		بقره، ۳۱
ملکی	پس از آفرینش آدم خدا تمام حقایق غیبی عالم را به او یاد داد	پس از	
ابراهیمی	ئوسا خوا هه موو ناویکی به ئادهم فیر کرد،	پس از، بعد از	
۷	وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاكِهًا كَفَّارًا		نوح، ۲۷
ابراهیمی	ئیتتر هه زارویه کشیان بیی تاوانبار و سیله ده بی	بعد از آن	
۸	وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ		منافقون، ۴
ابراهیمی	هه ره ئه گهر چاویشت پیکهوتن له قه لافه متیان سه یرت دی	هر وقت	
۹	وَلْيَقُولِ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ		مدثر، ۳۱
ملکی	و سرانجام کسانی که در دلهایشان بیماری شک و نفاق است	و سرانجام	
ابراهیمی	له ئاکامدا ئهوانه ی به دل نه خوشن و کافران بلین:	سرانجام	

بخش نهایی یافته‌های پژوهش (جدول ۷) نشان داد که این مترجمان در ترجمه گفتمان‌های قرآنی «و» به زبان‌های فارسی و کردی از دو گروه گفتمان‌های توالی استفاده کرده‌اند: الف) گفتمان‌های ترتیبی مانند از این به بعد (ردیف ۱)، پس از (ردیف ۶)، بعد از آن (ردیف ۷)، ب) گفتمان‌های نشان‌دهنده زمان مانند حالا (ردیف ۲)، و آخر کار هم (ردیف ۴)، تا این که

دست آخر (ردیف ۵)، سرانجام کار و سرانجام (ردیف‌های ۴ و ۹)، هر وقت (ردیف ۸)، از همان اول (ردیف ۳).

۵. بحث و بررسی

این مطالعه نشان‌داد که بیش از ۸۰ گفتمان‌نمای مختلف در ترجمه گفتمان‌نمای قرآنی «و» به زبان‌های فارسی و کردی سورانی استفاده شده است که شامل چهار گروه گفتمان‌نمای نشان‌دهنده روابط منطقی، استدلالی، و گفتمان‌مدار چهارگانه تقابل، تفصیل، استنباط، و توالی بین واحدهای گفتمان در متن مقصد می‌باشد. این یافته مبین انطباق، پویایی، خلاقیت، و انعطاف کلامی در آفرینش گفتمان در زبان، فرهنگ، و گفتمان مقصد می‌باشد. بدین ترتیب که این عناصر گفتمانی، به‌صورت ارتباطی، منظور شناختی، و با حساسیت نسبت به متغیرهای بافتی مبتنی بر الزامات مخاطب برگردانده شده‌اند.

مبانی این رویکرد خلاق نسبت به ترجمه این گفتمان‌نمای قرآنی کدام است؟ چگونه می‌توان این خلاقیت منظورشناختی در فرایند آفرینش گفتمان (موضوع سوال ۴) در ترجمه را توجیه نمود؟ فرض محققان در مقدمه این بود که رمزگذاری اطلاعات در فرایند ترجمه نیازمند انطباق، خلاقیت، و نوآوری می‌باشد. این خلاقیت و نوآوری دارای مبانی ساختاری، فرهنگی، گفتمانی و پویایی‌های منظورشناختی در حوزه تعاملات انسانی می‌باشد و جامعه مخاطب از مترجم انتظار دارد که فرایند رمزگذاری اطلاعات در ترجمه را بر اساس الزامات متفاوت زبانی، فرهنگی، و گفتمانی انجام دهد تا اینکه بتواند متنی رسا و قابل‌فهم در اختیار مخاطب قرار دهد.

مبانی نظری مختلفی برای تفسیر این خلاقیت و نوآوری در گستره آفرینش گفتمان در ترجمه وجود دارد. گروه اول محققان بر رویکردهای خلاقانه در استفاده از زبان در بافت‌های اجتماعی تمرکز نمودند. برخی از این محققان (آیمر، ۲۰۰۲؛ اگ و ردکر، ۲۰۰۸؛ فریسون و پیکرینگ، ۲۰۰۱) اذعان می‌دارند که افراد فهم متفاوتی از گفتمان‌نماها در آفرینش گفتمان دارند یعنی گفتمان‌نماها بافت-محورند، به شکلی پویا استفاده می‌شوند، و در نتیجه نقش‌های مختلفی را در بافت متن ایفا می‌کنند. بنابراین، این مصادیق مختلف در رمزگشایی و رمزگذاری گفتمان‌نماها در فرایند ترجمه برجسته‌تر شده و گفتمان‌نماها با انواع مختلف و ترکیبات گوناگون برگردانده

شده‌اند. محققان دیگری (اگ و ردکر، ۲۰۰۸) رویکرد خلاق مترجمان در برگرداندن گفتمان‌ها را بر اساس رویکرد یا فرایند عدم انطباق تفسیر نموده‌اند. بر اساس این فرآیند، تفاوت بین معنای لغوی و نقش منظورشناختی عناصر زبانی در بافت کاربردی زبان تجزیه و تحلیل و توزیع می‌گردد. در نتیجه، جایگزینی، انطباق، و تغییر گفتمان‌ها در فرآیند ترجمه نماد استفاده از رویکرد عدم انطباق در فرآیند ترجمه تلقی می‌گردد (فریسون و پیکرینگ، ۲۰۰۱؛ محمدی، ۲۰۲۱).

گروه دوم محققان تأثیر کاربرد طبیعی زبان در فرایند رمزگذاری اطلاعات در ترجمه را تجزیه و تحلیل نمودند. فریسون (۲۰۰۹) در تحلیل راهبردهای ترجمه‌ای مترجمان به این نتیجه رسیدند که آنان برای آفرینش گفتمانی قابل قبول به کاربرد طبیعی زبان در فرآیند ترجمه را مد نظر قرار داده‌اند. در نتیجه تفاسیر، استنباطات، و نقش‌های جدیدی برای گفتمان‌ها بر اساس شرایط انعطاف‌پذیر بافت‌های مختلف اجتماعی کشف گردید. در این راستا محققان دیگری (فرکو، ۲۰۱۴؛ محمدی، ۲۰۲۱) نیز گزارش دادند که به دلیل حساسیت نسبت به ایجاد بافتی خلاق در آفرینش گفتمان، مترجمان گفتمان‌ها را با روشی ارتباطی ترجمه کرده‌اند.

علاوه بر این، محققان تغییر گفتمان‌ها در فرآیند ترجمه را بر اساس فرایندهای غنی‌سازی منظورشناختی و اصول همکاری گرایس تفسیر نموده‌اند. طرفداران نظریه غنی‌سازی منظورشناختی (کامینز و رهد، ۲۰۱۵) معتقدند که کلمات، اصطلاحات، و عبارات معانی یا نقش‌های جدیدی را در فرآیند گفتمان به دست می‌آورند که با معانی اولیه و لغوی آن‌ها متفاوت است. یعنی این که کلمات، اصطلاحات، و عبارات تحت تأثیر متغیرهایی مانند زمان، مکان، و افراد به شکلی خلاقانه و پویا دارای معانی و نقش‌های مختلفی می‌شوند که فرآیند ترجمه یکی از مصادیق آن است. افزون‌براین، علل تغییر گفتمان‌ها در فرآیند ترجمه را می‌توان بر اساس اصول همکاری گرایس (گرایس، ۱۹۷۵) توضیح و تبیین نمود. در بررسی ترجمه شفاهی گفتمان‌ها از زبان فارسی به زبان انگلیسی یکی از محققان (محمدی، ۲۰۲۱) به این نتیجه رسید که هدف و سعی مترجم این است که متنی قابل فهم برای مخاطب تولید نماید. لذا برای رسیدن به این هدف مترجم سعی می‌کند تا اطلاعات را بر اساس الزامات زبان‌ها، گفتمان‌ها، و فرهنگ‌های مختلف در زبان مقصد رمزگذاری نماید. در نتیجه فرآیند فهم متن در زبان مقصد تسهیل می‌گردد.

۶. نتیجه‌گیری و کاربردهای آموزشی و پژوهشی

انتظار مخاطب ترجمه این است که رویکردها، راهبردها، و روش‌های مترجم با عناصر مختلف نحوی، واژگانی، و معنایی دیگر زبان‌ها، گفتمان‌ها، و فرهنگ‌ها منطبق باشد. مشاهده و

کشف این رویکرد منظورشناختی خلاق در برگرداندن این عناصر مدیریت گفتمان اثبات نمود که ترجمه فرآیندی خلاق در آفرینش گفتمان در بافت کاربردی زبان در جامعه بر اساس بهره‌برداری از رویکردها و نظریات مختلف منظورشناختی در تعاملات انسانی می‌باشد. نتیجه این تغییرات، انطباقات، و ابداعات در فرآیند ترجمه این گفتمان‌نمای قرآنی به دو زبان فارسی و کردی سورانی پیدایش و ایجاد روابط غنی، شفاف، و روشن منظورشناختی بین واحدهای گفتمان در متن مقصد می‌باشد که در چارچوب پردازش طبیعی زبان در فرآیند ترجمه صورت پذیرفته است. لازم است پژوهش‌های تطبیقی دیگری در گستره ترجمه این گفتمان‌نما در جزءهای دیگر قرآن کریم، متون دیگر، و به دیگر زبان‌ها صورت گیرد که نتیجه آن یافتن پاسخ پرسش‌ها در گستره‌های پژوهشی و آموزشی مانند تهیه و تدوین مطالب درسی، برنامه‌ریزی آموزشی، و ارزشیابی ترجمه خواهد بود و زمینه معرفی واحدهای درسی و برنامه‌های جدید در این گستره گفتمان‌شناختی و منظورشناختی را فراهم می‌کند. همچنین، به خاطر این که مطالعات و پژوهش‌های مبتنی بر پیکره‌ها و داده‌های موازی در دهه‌های اخیر آغاز شده است، در نتیجه یافته‌ها در این حوزه در گستره‌های دیگری مانند فرهنگ‌نگاری نیز مورد استفاده قرار نگرفته است. بنابراین، لازم است این رویکرد در حوزه‌های مختلف آموزشی، پژوهشی، و علمی مورد استفاده قرار گیرد تا مانع اتلاف سرمایه‌ها در این حوزه‌ها گردد.

۷. منابع و مآخذ

- Afrouz, M., & Mollanazar, H. (2017). Strategies Opted for in Translating Quranic Terms. *Translation Studies Quarterly*, 14(55), 14-30.
- Afrouz, M., & Mollanazar, H. (2018). A Comparative Study of the Holy Qur'ān's English Translations: Plagiarism or Revision? *Translation Studies Quarterly*, 16(61), 51-68.
- Aijmir, K. (2002). *English discourse particles*. Amsterdam: Johan Benjamins.
- Cartoni, L & Zuferry, S. (2013). Annotating the Meaning of Discourse Connectives: The Translation Spotting, *Dialogue and Discourse*, 4(8), 65-86.
- Chesterman, A. (2016). *Memes of translation*. Amsterdam: John Benjamins.
- Cummins, C. & Rohde, H. (2015). Evoking Context with Contrastive Stress: Effects on Pragmatic Enrichment, *Frontiers in Psychology*, 6(7), 22-43.
- Dijk, Teun A. & Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. Orlando: Academic Press.
- Ebrahimi, M. S. (1997). *Tarjomeh Kurdi Qoran. (The Quran, Kurdish Translation)*. Mashhad: Adab.
- Egg, M. & Redeker, G. (2008). Underspecified discourse representation. In A. Benz & P.

- Kuhnlein (Eds.), *Constraints in discourse* (pp. 117–138). Amsterdam: John Benjamins.
- Eriss, A. & Hashemi, M. R. (2018). The Impact of Gender-based Ideological Perspective of Translators on Translations of the Holy Qur'an. *Translation Studies Quarterly*, 15(59).
- Fraser, B. (2009). An account of discourse markers. *International Review of Pragmatics*, 1(2), 293–320.
- Frison, S. & Pickering, M. (2001). Obtaining a figurative interpretation of a word: support for underspecification. *Metaphor and Symbol*, 16(4), 149–171.
- Frison, S. (2009). Semantic underspecification in language processing. *Language and Linguistics Compass*, 3(1), 111–127. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2008.00104.x>
- Furko, P. (2014). Perspectives on the Translation of Discourse Markers. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 6(2), 181–196.
- Glanzberg, M. (2018). The coherence theory. Available: <https://www.oxfordhandbooks.com>.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In L. Cole and J.L. Morgan (Eds.), *syntax and semantics* (pp. 41–58). New York: Academic Press.
- Maleki, A. (2017). *Tarjomeh Farsi Quran (The Quran, Translation)*. Tehran: Setareh Sabz.
- Mohammadi, A. M. (2021). An Analysis of the Underspecifications of "AND" in Parallel Corpora. *Journal of Foreign Language Research*, 11 (1), 67–80.
- Mohammadi, Z., & Valavi, S. (2018). Word-selection Methods in the Translation of the Holy Quran Verses. *Translation Studies Quarterly*, 15(60), 34–47.
- Schiffrin, D. (2001). 'Discourse Markers: Language, Meaning and Context. In D. D. Schiffrin (Ed.), *The handbook of discourse analysis* (pp. 54–75). Oxford: Blackwell.
- Valavi, S. & Hassani, M. (2016). Translation of Some Types of Singular Metonymies in the Last Ten Units of the Qur'an. *Translation Studies Quarterly*, 13(52), 19–33.
- Yazdani, M., & Ghamkhah, A. (2015). The Qur'an's Language Through Translation: An Inquiry into the Manner of Reflection. *Translation Studies Quarterly*, 13(51), 8–25.
- Zufferey, S. (2017). Discourse Connectives across Languages: their explicit or implicit translation, *Languages in Contrast*, 16(2), 264–279.